

Split

TEMA BROJA

Gradonačelnike mijenja kao Hajduk trenere

Nikad nijedan splitski gradonačelnik nije izabran dvaput, a na izborima ista politička opcija nikad nije dobila dva mandata zaredom. Birači su populistični, nestrpljivi i nepredvidivi. Može li Ivica Puljak promijeniti tu tradiciju

Ivica Puljak veliki je favorit na izborima, smatraju politički i društveni analitičari. Pobjedu mu može ugroziti jedino HDZ-ov kandidat Zoran Dogaš, dok bi sve drugo bilo veliko iznenadenje

MILAN ŠABIC/PIXSELL

Slavica Vuković

Split je od osamostaljenja Republike Hrvatske do danas, dakle tijekom 32 godine, promijenio čak 12 gradonačelnika, a trinaestog bira 26. lipnja ove godine. Nikada nijedan splitski gradonačelnik nije izabran dva puta, a što je još zanimljivije, nikada ista politička opcija nije na izborima dobila dva mandata zaredom.

Tako je od samostalnosti do danas šest političkih općica bilo na vlasti u Splitu.

Ivica Puljak je, unatoč statistici koja mu ne ide u prilog, odlučio riskirati i prije isteka prve godine mandata otići s gradonačelničke pozicije u nadi da će se u nju vratiti kao 13. splitski gradonačelnik i prvi koji je na izborima pobjedio dva puta zaredom i s većinom u Gradskom vijeću koju do sada nije imao. Računa na efekt iznenadenja, sve stranke zatekao je nespremne i za sada nema ozbiljniju

konkureniju, osim nestramačkog kandidata dr. Zorana Dogaša kojega je kandidirao HDZ.

Sociolog mr. sc. Mirko Petrić, stručni savjetnik Instituta društvenih znanosti Ivo Pilar – Područnog centra Split, među ostalim komentirao nam je činjenicu što Split nikada nije zaredom birao istu političku opciju. Je li riječ o velikim očekivanjima ili lošim gradskim vladama i gradonačelnicima, pitali smo ga.

– Ne bih rekao da su posrijedi loše gradske vlade i gradonačelnici, iako je i njih bilo, nego vrlo sužene mogućnosti djelovanja u postojećem centraliziranom državnom okviru i jakim pritisima lokalnog i globalnog kapitala. Svaki je dosadašnji gradonačelnik stoga u nekom pogledu bio razočaranje, pa su se birači u pravilu odlučivali isprobati nešto drugo, svaki put sa sve manje nade u istinsku promjenu – kaže Petrić i dodaje kako misli da je u

prvom redu riječ o zatečenom odnosu snaga na terenu i načinu na koji se politika u gradu uopće mogla voditi u postsocijalističkom razdoblju.

– U vakuumu koji je nastao nakon što su prestala vrijediti pravila uvriježena u jednostranačkom sustavu, akteri koji ostvaruju poslovne interese morali su se “prestrojiti” i naći nove kanale političkog legitimiranja svog djelovanja. Iako su se na poslovnoj sceni pojavili i neki novi igrači, akteri koji igraju važne uloge u poslovnom svijetu, a još više njihovi načini djelovanja, ostali su slični onima nastalim u koridorima moći iz socijalističkog razdoblja. No, na sceni je sada bilo više stranaka pa su se gradonačelnici i njihova retorika mijenjali brže nego prije – govori Petrić. Ipak, znamo li podatak kako je aktualni trener Hajduka 45. u posljednjih 20 godina, ove česte promjene mogu se u nekoj mjeri povezati i s mentalitetom Spličana.

– Sigurno je da treba uzeti u obzir temperament biračkog tijela, sigurno je da je Split grad izraženog populizma, no smatram da su birači u velikoj mjeri i racionalni akteri, koji kažnjavaju pogreške onih na vlasti. Razlika između Splitskih i nekih drugih sredina jest u tome što se u Splitu to odmah i javno pokaže, na prvim sljedećim izborima. Takvom biračkom tijelu sigurno je razočaravajuće što se pokazalo da ni takve stalne promjene na koncu nisu urodile boljikom grada, čiji su najvažniji resursi u proteklom trideset godina u velikoj mjeri uništeni – govori Petrić i dodaje kako iz splitske perspektive ne može biti utješno to što je i glavni grad Zagreb u sličnom desperatnom stanju nakon dugotrajne Bandićeve klijentalističke vlasti, kao i Rijeka, nakon tridesetogodišnjeg kontinuiteta SDP-ova upravljanja.

Sličan profil

Zanimalo nas je njegovo mišljenje o tome što je Ivici Puljku HDZ suprotstavio koleg znanstvenika Zorana Đogaša.

– Sigurno je da HDZ na ove izbole nije mogao ponovo izaći s kandidatom poput Vice Mihanovića. Za suprotstavljanje Puljku odabran je kandidat vrlo sličnog profila, a to što je on nestramački, svakako upućuje na to da je na području Splita presušio HDZ-ov kadrovske bazen kandidata s minimalno uglađenim, urbanim imidžem. Đogaš bi se, međutim, mogao pokazati i vrlo rizičnim izborom jer ga HDZ-ova stranačka baza ne doživjava kao "svoga" – kaže Petrić koji ne vjeruje da će Đogašu u velikom omjeru glas dati oni koji se premišljaju i nisu tradicionalni glasači HDZ-a.

– Unatoč tom što je i on znanstvenik, od Puljka se razlikuje u najvažnijem: smatra da su potrebne dobre veze da bi se uspjelo nešto učiniti za grad. To sigurno neće oduševiti one koji su prethodno glasali za Puljku i neće se moći odlučiti za takvog kandidata. Drugim riječima, Đogaš bi se mogao naći u zrakopraznom prostoru, biti osoba koju ne voli dobar dio ni jedne ni druge opcije – smatra Petrić kojega smo upitali može li se očekivati premijerovo uplitanje u izbole u Splitu, o čemu Puljak često govori.

– Svatko tko se odluči baviti politikom, mora biti spremna na sve što će mu se u njoj događati. Upletanja ove vrste u izbole, kako ih Puljak naziva, nisu nešto neočekivano. U politici nema laboratorijskih uvjeta, pobijuju oni kandidati koji mogu izaći na kraj s doslovno svim što se protiv njih i njihove opcije može upotrijebiti – govori Petrić koji je dojma da ono što će se u kampanji još izgovoriti i dogoditi neće odviše utjecati na rezultat izbole.

– Birači koji će na njih izaći uglavnom već znaju kako će ispuniti birački listić. Pitanje je samo koliko će biti onih koji će zbog onoga što izađe na vidjelo u kampanji eventualno odustatim od glasanja ili glasati drukčije nego što bi to stranačka središnjica njihove opcije očekivala. Današnje je stanje takvo da se čini da će izlaznost na izbole biti pristojna, bez obzira na okolnosti početka turističke sezone, vrućine i druge moguće čimbenike odvraćanja. Motivirani birači, naime, još očekuju promjenu načina funkcioniranja gradske uprave, koja se za kratkog Puljkova mandata tek počela dogadati – mišljenje je Mirkko Petrić.

Politologinja dr. Jadranka Polović s Fakulteta hrvatskih studija drži kako su Puljak, ali osobito HDZ s Đogašom vrlo motivirani za pobedu, tako da očekuje kako će kampanja, trenutačno nezanimljiva, u završnici biti obilježena njihovim "dvobojom". Ipak, smatra da je veliki problem za HDZ što nema profiliranog stranačkog kandidata.

– To je višegodišnji problem stranke i u Splitu kao i u Zagrebu koji upućuje na probleme kadrovske politike, politološki gledano, na interesni okvir stranačke politike koji ne omogućava profiliranje ozbiljnih političara. Vidimo to i na nacionalnoj razini, ministri "služe" kratko, svi su

IVO CAGALI/PIXSELL

MILAN ŠABIC/PIXSELL

Pobjeda Davora Matijevića (SDP) ili Željka Keruma bila bi veliko iznenadjenje

Splitski je HDZ zadnji put proslavljao pobjedu 2017. kada je gradonačelnik postao Andro Krstulović Opara

U Splitu je vrlo teško opstati, dokazati se i održati povjerenje. Ljudi su načelno nestrpljivi i nadali su se da će svaka nova opcija stvari promijeniti nabolje

zamjenjivi, što odražava nepovjerenje javnosti, općenito krizu liberalne politike. Voditi grad je iznimno kompleksan i težak posao, naravno ako zastupate interese građana, a ne lobističkih skupina. Zaista mi nije jasna volja znanstvenika da se okušaju u području politike u vremenu velikog nepovjerenja javnosti u političke stranke uz koje se vežu koruptivne prakse i financijski skandali. Puljak stalno naglašava kako upravo tu percepciju želi mijenjati, što će naravno potvrditi i Đogaš. Međutim, to je zaista teško, osobito za Đogaša koji će biti pod pritiskom velike, tzv. kartelske stranke – HDZ-a – koju kao nestramački kandidat predstavlja – govori Polović.

– Đogaš kao izbor HDZ-a je neštočititi izbor premijera Plenkovića, kopija Puljka koji je u prednosti s obzirom na okolnosti pod kojima je napustio mjesto gradonačelnika. Mislim da splitski HDZ-ovci baš i ne podržavaju "doktora za miran san", općenito kandidati nametnuti odozgo i to u posljednji trenutak, što je praksa posljednjih godina, na neki način blokiraju stranku. Iskrene analize čemo imati prilike slušati nakon izbora – poručuje Polović. S obzirom na to da je Andrej Plenković od početka inzistirao na izvanstranačkom kandidatu, zanimalo nas je njezino mišljenje hoće li se Đogaš eventualni neuspjeh u Splitu odraziti i na predsjednika HDZ-a?

– Zapravo neće, Plenković je savladao stranačku kombinatoriku, rekla bih da je i sam "nestramački" kandidat unutar HDZ-a. Gubitak Splita i Zagreba već je činjenica koja baš i ne remeti izglede stranke na parlamentarnim izborima – govori Polović.

Nema suštinskih promjena

Što se tiče Puljkove kampanje koju je utemeljio na stavu "ili oni ili mi", nudeći sebe kao poštenu i civiliziranu opciju, Polović smatra da je ta taktika dobra.

– Jedino tako može dobiti izbole. To je imidž koji je izgradio, vlastiti PR mu se na tome temelji. On će nastojati izboriti poziciju gradonačelnika, ali i osigurati stabilnu većinu u Gradskom vijeću. Dakle, nakon ovog iskustva, kombinatorika ni njemu nije strana, međutim, "brend" nepotkuljivog političara ostaje temelj kampanje – smatra Polović.

Praksa mijenjanja gradonačelnika u svakom izbornom ciklusu, po dr. Polović, upućuje na to da su u Splitu ljudi dugo bili optimistični u pogledu mogućnosti koje im pružaju izbore, nadajući se da će svaka nova opcija stvari promijeniti na bolje. To je na neki način i u skladu sa splitskim mentalitetom, ljudi su nestrpljivi i na izborima su do sada "kažnjavali" prethodnu političku opciju.

– Ali, greška! Suštinskih promjena nema, interesne, lobističke i korupтивne prakse opstaju. Vjerujem da ljudi koji dolaze na vlast žele nešto promijeniti, ali suočeni su s komplikiranim procedurama koje sve vuku u kolotečinu i otežavaju realizaciju planiranih projekata – kaže Polović. Prisjetila se jednog razgovora s don Ivanom Grubišićem. Rekao joj je kako je došao u Sabor pun elana kako će pokrenuti promjene.

– Požalio se da ni ne može dati prijedloge ako nije u klubu. Naime, taj skup procedura onemogućava da se nešto značajno promijeni. Pogledajte Split. Svi već desetljećima, a ne godinama, govore o gradnji garaža, završetku Doma mlađih, uređenju Žnjanja, ulazu u trajektni luku, Istočna obala, prilazi Splitu, GUP, itd. Meni je to glupo. To su projekti koji ne mogu biti dio predizbornih obećanja, to je prijeko potrebna infrastruktura grada, stoga trebaju biti ugrađeni u dugoročnu strategiju razvoja Splita najmanje za sljedećih 20 godina koju, na žalost, zbog lobističkih interesa nijedna politička garnitura nije u stanju izraditi. Ponavljam, to su projekti koji ne mogu biti predmet izbornih obećanja i izbornog nadmetanja. Na tome mora raditi svatko tko bude na

Iako je politika nepredvidiva, kao i sport, ovaj put nema prostora za neko potpuno novo lice

MILAN ŠABIC/PIXSELL

Ivica Puljak nada se da odnose pobjedu i za Gradsko vijeće

vrijeme biti u blokadi ili je moguća neka velika programska suradnja Puljak – HDZ.

– S obzirom na legitimne ambicije Puljaka u nacionalnoj politici i predstojećim izborima za Sabor i Europski parlament, kao i njegovoj politici koju temelje na tome da su protiv HDZ-a i drugačiji od njih, svaki drugi spoj mi je vjerojatniji od toga – kaže Trogrlić. On ne sumnja da će Đogaš dobiti podršku HDZ-ovih tradicionalnih glasača, ali napominje kako to nije dovoljno.

– HDZ su izbori zatekli u apatiji zbog poraza prije deset mjeseci, a Đogaševom pojavom pojavile su se nekakve šanse za nove izbore i to ih je probudio, ali, kažem, razlikuje je prevelika i teško će je u ovom kratkom vremenu stići. Đogaš mora “iskazati iz paštete” jer ga velik dio građana ne zna, a ako ga ne zna neće glasati za njega, mora biti kreativan i simpatičan jer mu prijeti opasnost da će postati dosadan.

Razgovarali smo i s dvojicom glavnim pretendenata na mjesto splitskog gradonačelnika. Kao kolege znanstvenici, poznaju se otprije.

– Dobar znanstvenik. Nažalost, nije mi jasno zašto je prihvatio biti smokvin list za HDZ-ov kriminal, korupciju i klijentalizam. Ne znam je li svjestan, ili to samo naivno zamagljuje, da je on kandidat stranke koja u ovom trenutku vlada na županijskoj razini modelom nereda i podjele plijena s Kerumom – kaže Ivica Puljak o Zoranu Đogašu. Pitali smo ga bi li mu bilo lakše s Vicom Mihanovićem kao protukandidatom i misli li da je HDZ namjerno odabrao znanstvenika njemu na međudan.

– HDZ je očito odabrao ono što

uspjeti prodati. Spilićani kao novo lice HDZ-a. Međutim, mi vjerujemo da su upravo Spilićani osjetljivi na takvu “prodaju” i da neće nasjetiti na takvu prijevaru HDZ-a. Kad smo ostavkama pokrenuli izbore koje je taj isti HDZ zazivao od kraja prošle godine, znali smo da protukandidat neće biti Vice Mihanović. Dobro je da se HDZ-ova prijevara testira i na kandidatu koji nema falši doktorat, ali treba omogućiti falšim doktorima da iza njegovih leđa još lakše operiraju svojom navikom kradje javnoga u korist privatnoga. Vjerujemo da

upravo Spilićani znaju prepoznaći takvu masku kao nešto što im je zadnja razina prijetvornosti koju bi poslušno progutali. Za sve što slijedi u dalnjim koracima uvođenja reda bolje je da pobijedimo jačeg izazivača od Vice Mihanovića – priznaje Puljak.

S obzirom na to da njegov izazivač

je samo Zoran Đogaš, zanimalo nas je misli o ostalim protukandidatima.

– Mislim da su svi oni svjesni da kao protukandidati pokušavaju nositi vidljivost svojih listi za Gradsko vijeće. I vi se na neki način referiraju na moju kampanju jer je to logično da bi tu vidljivost dobili. Nikod od njih ne podcjenjujem zbog takve taktike jer je ona razumljiva. Dapače; s nekim ču, izuzevši Keruma i Frančića, kao i HDZ, sigurno razgovarati o suradnji nakon izbora – već sada otvara vrata Puljak budućim koalicijama.

– Za razliku od protukandidata Đogaša, koji može i prije i poslije izbora sjesti samo s Kerumom, iako bi rado nudio priču da je on otvoren za suradnju sa svima. Ali nitko, baš nitko osim Keruma, ne može sjesti i koalirati s kandidatom HDZ-a u Splitu. To zna HDZ, to znaju i vi oni. Zato su i prvi i drugi krug isti. Pred biračima su opcije: tko je za uvođenje reda, a tko za povratak u HDZ-ov i Kerumov nered. Nema trećeg – ponavlja Puljak u svojoj kampanji.

Zoran Đogaš Puljak tvrdi da bi mogao biti kandidat bilo koje stranke pa smo razgovor s njim za-

– On to meni spočitava? Koliko je meni poznato, njegovo se ime nalazi na kandidacijskim listama ispod stranaka Pametno, Za grad, Unija Kvarnera, Strip, Fokus i Centar – odvraća Đogaš koji kaže da je HDZ-u svjetonazorski blizak i vjeruje da će, uz pomoć Vlade RH, pokrenuti velike stvari u Splitu. Zanimalo nas je zašto je onda izjavio da se neće upisati u HDZ.

– Mi smo dogovorili suradnju na način da budem nestramački kandidat uz potporu HDZ-a. HDZ je time pokazao nevjerojatnu širinu koja se rijetko vidi u politici. I ja to jako cijelim. Pozivam i druge da to pokažu. Ne vidim se u stranačkoj politici – Split je moja stranka – kaže Đogaš, koji je prije ove kandidature, iako uspješan liječnik i znanstvenik te bivši dekan Medicinske fakulteta, uživao u anonimnosti. Nije iznenaden što je nakon objave kandidature aktualiziran davni slučaj o nelegalnoj gradnji na kući u Varošu u kojoj živi, a koju do danas nije uspio legalizirati, ali ne smatra da će mu politički našteti.

– Proširio sam prozor u vrata – svatko tko poznaje Varoš i Split zna o čemu govorim. Građevinska inspekcijska mi je upala dva puta nakon medijskih natpisa, dobio sam nalaz, ali nema postupanja. Nije me sramota reći da mi nije jasno što činiti, zatražit ću sad opet od svih službenih tumačenja. Ja sam legalist, djelovao sam u najboljoj namjeri i vjerovao da sam napravio sve potrebno. Ako nisam, ispravit ću – najavljuje Đogaš koji je vrlo aktivan u kampanji. U javnosti je gotovo svakodnevno, što nikoga ne treba čuditi jer ima vrlo malo vremena za predstavljanje biračima. Najavljuje brojne projekte od vrtića u krugu KBC-a, besplatnog autobusa za učenike, studente i umirovljenike do kandidature Splita za Europske igre 2027.

– Moj slogan je “Split, prvi i jedini.” Može li afirmativnije od toga? Kampanju sam započeo afirmativno i tako ću je i nastaviti. Splitu je dosta svadalica i podjela, a volio bih da i moji protukandidati jednako tako razmišljaju – poručio je Zoran Đogaš koji se nuda da će upravo on biti 13. na popisu splitskih gradonačelnika od demokratskih promjena do danas.

Počelo je s HDZ-ovcem Onesijem Cvitanom (1990. – 1991.) prvim demokratski izabranim gradonačelnikom Splita. Nije se dugo zadržao na toj dužnosti, zamjenio ga je stranački kolega Petar Slapničar (1991. – 1993.). Nakon njega u fokusu splitskog gradonačelnika sjeo je Nikola Grabić (1993. – 1997.) koji je u početku mandata bio član HSLS-a pa je prešao u HDZ, ali su sljedeće izbore izgubili. Slijedeći gradonačelnik bio je HSLS-ovac Ivan Škaric (1997. – 2001.), a nakon njega mandat su podijelili SDP-ov Slobodan Beroš (2002. – 2003.) i LS-ov Miroslav Bulić (2003. – 2005.). Slijedeće izbore dobio je HDZ, gradonačelnik je bio Zvonimir Puljić (2005. – 2007.), ali ga je na pola mandata na zahtjev koalicijskih partnera Liste Velog mista, zamijenio također HDZ-ovac Ivan Kuret (2007. – 2009.). Na sljedećim izborima pobijedio je HGS i Željko Kerum (2009. – 2013.), a nakon njega SDP i Ivo Baldasar (2013. – 2017.) kojega je Zoran Milanović 2016., još dok je bio na funkciji gradonačelnika izbacio iz stranke. Nije mu prošao proračun i “pao” je prije kraja mandata pa je Split do izbora vodila vladila povjerenica Branka Ramljak. Nakon njega, Spilićani su izabrali HDZ-ovca Andru Krstulovića Oparu (2017. – 2021.) i na kraju prošle godine Ivicu Puljak iz stranke Centar (2021. – 2022.). Puljak je dao ostavku pritisnut aferom svoga zamjenika Bojana Ivoševića, kazneno prijavljenog za prijetnju novinarki i gubitkom podrške partnera u Gradskom vijeću pa Splitom do izbora upravlja povjerenica hrvatske Vlade Mirna Veža.

Sve su muškarci, samo su povjerenice žene. Po svemu sudeći, tako